

ti 28.8.2018

Huomautus oikeuskanslerin vastauksesta (dnro OKV/1001/1/2018) kanteluuni lukioasetuksen muuttamisen esittelystä: kanteluni on oikeasti tutkittava

Sain eilen vastauksen kanteluuni. Vastauksen, joka oli päivätty 22.8.2018, olivat allekirjoittaneet oikeuskansleri Tuomas Pöysti ja vanhempi oikeuskanslerinsihteeri Minna Ruuskanen. Kanteluni olin päivännyt 1.6.2018, ja olin toimittanut siihen samana päivänä mutta eri lähetyksenä kuvaliitteen, jossa taas luki ”SiV: HE 41/2018 vp”.

Vastauksen mukaan kanteluni ei johtanut oikeuskansleria toimenpiteisiin. Olen tyytymätön vastaukseen. Kanteluani ei ollut ymmärretty.

Lukioasetuksen muutos (26.1.2017/45) oli valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä, ja se oli tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä sekä oikeuskanslerinvirastossa ”normaalin listatarkastuksen yhteydessä”. Mutta ilmeisestikään yhdessäkään vaiheessa lukiolakia ei ollut asetettu testipenkkiin eli tietokoneeseen, jossa hakutoiminnolla oli etsitty lukusanan ”18” kaikki esiintymät. Sillä tavoin olisi heti törmätty 9 §:n 7 momenttiin, jonka mukaan ”opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntietoa”. Tällöin olisi heti voitu todeta, että lukioasetuksesta 1.1.2018 alkaen kumottavaksi ehdotettuun 15 §:n 2 momenttiin sisältyvä opintojen aloittamisajankohdan määritelmä olisi — vastoin väitettyä — edelleenkin ollut tarpeellinen, sille olisi edelleenkin ollut käyttöä ja asetusmuutoksella olisi ollut itsenäinen vaikutus, jota vain ei olisi mitenkään perusteltu ja johon ei olisi edes liitetty välttämätöntä siirtymäsäännöstä.

Tämän lisäselvennykseksi kertaan kantelustani esimerkkinä ihmisestä, joka 25-vuotiaana jatkaa 15-vuotiaana aloittamaansa mutta silloin ensimmäisen päivän jälkeen jättämänsä lukiokoulutustaan. Vuosina 1999–2017 hänellä olisi ollut valinta-oikeus lukioasetuksen lukiolakia lieventävän määritelmän mukaan mutta vuoden 2018 alusta alkaen ei enää ainakaan, jos lukiolain säännös tulkitaan ankarana sananmukaisesti.

Ei missään lukiolain eikä lukioasetuksen eikä niiden muutosten säännöksissä eikä näiden säädösten valmisteluasiakirjoissa ole sanottu, että opintojen aloittamisajankohdan määritelmä olisi muka koskenut vain terveystiedon sekä taito- ja taideaineiden (niihin mukaan luettuna liikunnan) opiskelua mutta ei uskonnon tai elämäntietouden opiskelua. Niin ei olekaan.

Vastauksessa lainattiin oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentin ensimmäinen virke, jonka mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aiheita lain

noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Mutta vastauksessa on ohitettu se, että esimerkkinä opiskelijan tapauksessa lain noudattaminen on vaikeata, kun edes lain säännöksen tulkinta ei ole selvä, jolloin opiskelijan ja hänen oppilaitoksensa rehtorin oikeusturva on heitteillä ja jolloin myös opiskelijan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle tässä uskonnonvapautta koskevassa kysymyksessä on vaarana säännöksen täysin perusteluitta ja siirtymäsäännöksittä jätetty ankaran sananmukainen tulkinta.

Siksi kanteluuni saamani vastaus olisi mitätöitävä (tai peruutettava) ja kanteluani ryhdyttävä tutkimaan ihan oikeasti. Nyt pyydän pikimmiten saada allekirjoitetun ilmoituksen näistä kahdesta asiasta (myös skannattuna sähköpostiviestin liitetiedostoksi).

Tällöin olisi mainitun oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentin toisen virkkeen mukaan asiassa hankittava oikeuskanslerin tarpeelliseksi katsoma selvitys. Olin odottanut, että kanteluni kohdehenkilöltä olisi jo pyydetty asiasta selvitys ja lausunto. Itse asiassa tarkoitukseni oli joko eilen tai tänään soittaa oikeuskanslerinviraston kirjaamoon ja kysyä sellaisesta. Minun on syytä saada pyyntökirjelmä heti sekä myöhemmin annettu selvitys ja lausunto voidakseni viivytyksittä laatia oman vastineeni.

Kanteluni tavoite on yhä edelleen, että virkamies korjaisi erheensä, toki ensin myönnettyään sen. Voimassa olevan lukiolain (629/1998) 9 §:n 7 momentti on muutettava tavalla tai toisella. Korjausta ei voida tehdä lukioasetusta muuttamalla, sillä lukiolain alkuperäisessä muodossaan voimassa oleva 39 § *Tarkemmat säännökset* kuuluu seuraavasti: ”Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.” Uuden perustuslain mukaan tämä asetuksenantovaltuus on liian laaja-alainen tässä kysymyksessä sovellettavaksi, ja onhan kyse myös yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista, joista on perustuslain 80 §:n nojalla säädettävä lain tasolla ja siis perustelut myös eduskunnan hyväksyttäväksi esittäen.

Myös uusi lukiolaki olisi korjattava.

On myös huomattava, että Opetushallituksen 12.1.2018 antama *Ohje uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetuksen järjestämisestä sekä uskonnollisista tilaisuuksista lukiossa* (OPH-76-2018) sisältää lukiolain 9 §:n 7 momentin säännöksen sellaisenaan kuten jo aiemmat, vuosien 2003, 2006, 2014 ja 2016 versiot. Lukioasetuksen 15 §:n 2 momenttia ei noissa aiemmissä versioissa ollut selostettu, mutta, mikä on nyt tärkeää, voimassa olevassa ohjeessa on sivuutettu lukiolain säännöksen tulkinta tässä epäselvässä uudessa tilanteessa, jossa lukioasetuksen säännös on kumottu. Opetushallituksen olisi tullut esittää, että lukiolain säännöstä on varovaisuuden vuoksi tulkittava muodossa, että opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa.

Minun on syytä viivyttlemättä kannella eduskunnan oikeusasiamiehelle tästä Opetushallituksen ohjeen puutteesta, jolloin oikeusasiamies saattaisi asettua tämän täyden valinnanvapauden tulkinnan kannalle. Vetoaisin siihen, että vaikutusyritykseni lukioasetuksen muuttamisen virheellisyyden tunnistamiseksi ja sitä kautta virheen korjaukseksi lukiolaissa ovat olleet tuloksettomia niin opetus- ja kulttuuriministeriössä ja eduskunnan sivistysvaliokunnassa kuin oikeuskanslerinvirastossakin. Silloin juuri Opetushallitukselle jäisi velvollisuus oikeusasiamiehen tukemana oikaista asia käytännön sovellusohjeessaan.

Kantelija: matematiikan dosentti Jouni Luukkainen

puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry [www.ateistit.fi]

Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI

p. 045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi

Lähetetty sähköpostitse:

Oikeuskanslerille (kirjaamo@okv.fi)

ja tiedoksi oikeuskanslerin vastauksen kera

sekä hallitussihteri Matti Sillanmäelle (matti.sillanmaki@minedu.fi)

että opetus- ja kulttuuriministeriölle (kirjaamo@minedu.fi)